

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความแตกต่างในความคิดทางการเมืองของไทย ในห้วง พ.ศ.2544 ถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า เริ่มขึ้นหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเมื่อ 3 สิงหาคม 2544 ให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 295 ตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ยื่นให้วินิจฉัยกรณี พ.ต.ท.ทักษิณฯ จงใจยื่นบัญชีทรัพย์สินอันเป็นเท็จ หรือที่เรียกกันว่า กรณีชุกหุนครั้งที่ 1 หลังจากนั้นเป็นต้นมาสังคมไทยได้เริ่มมีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างมากขึ้นโดยเฉพาะจากการที่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณฯ ถูกกล่าวหาว่าได้พยายามเข้าไปแทรกแซงองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการขาดการตรวจสอบ และถ่วงดุลตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณฯ ใน 19 กันยายน 2549

ความคิดเห็นที่แตกต่างทางการเมือง ถูกนำมาใช้เป็นประเด็นในการปลุกระดมมวลชน ให้มีความคิดเห็นคล้อยตามภายใต้การนำของชนชั้นนำในสังคมไทย และนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนด้วยกันเองในที่สุด ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนชั้นนำในสังคมไทยที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มพรรคไทยรักไทยที่มี พ.ต.ท.ทักษิณฯ เป็นหัวหน้าพรรค ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. ใช้สัญลักษณ์สีแดง และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่มีนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นแกนนำ ซึ่งใช้สัญลักษณ์สีเหลือง

ทั้งสองกลุ่มได้พยายามจัดตั้งมวลชนเพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการเคลื่อนไหวในระยะแรกส่วนใหญ่ยังคงเป็นไปในลักษณะการเคลื่อนไหวโดยสงบสันติ แต่เหตุการณ์เริ่มส่อเค้าความรุนแรงมากขึ้นในสมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งชุมนุมเพื่อคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้บุกยึดสถานีโทรทัศน์เอ็นบีที และเข้าไปชุมนุมในทำเนียบรัฐบาลเมื่อ 26 สิงหาคม 2551 ต่อมารัฐได้ใช้กำลังตำรวจเข้าสลายการชุมนุมของกลุ่มเสื้อเหลืองจนมีผู้เสียชีวิต 2 ราย และบาดเจ็บ 478 ราย การชุมนุมครั้งนี้ยุติ

ลงเมื่อ 3 ธันวาคม 2551 หลังจากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคมหาชนไทย หลังจากที่ถูกกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้เพิ่มการกดดันโดยการยึดสนามบินสุวรรณภูมิและคอนเมืองไปแล้ว

ส่วนการเคลื่อนไหวของมวลชนกลุ่มเสื้อแดงได้ดำเนินการควบคู่ไปกับการใช้ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง จนเกิดการปะทะระหว่างมวลชนทั้งสองฝ่าย และต่อมาได้เปลี่ยนเป็นการปะทะระหว่างมวลชนเสื้อแดงกับเจ้าหน้าที่รัฐ โดย กลุ่ม นปช. ซึ่งมีชื่อเรียกร้องหลักคือให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้ใช้กำลังบุกเข้าไปในที่ประชุมอาเซียนซัมมิท ณ โรงแรม รอยัล คลิฟ บีช รีสอร์ท เมืองพัทยา ใน 11 เมษายน 2552 ส่งผลให้รัฐบาลประกาศยกเลิกการประชุมและประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และกรุงเทพฯ และรัฐตัดสินใจใช้กำลังเข้าควบคุมฝูงชนในห้วง 12-14 เมษายน 2552 จนต้องยุติการชุมนุมในที่สุด ต่อมาหลังจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายึดทรัพย์ พ.ต.ท.ทักษิณฯ จำนวนกว่า 46,373 ล้านบาท เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2553 การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงเพื่อเรียกร้องให้มีการยุบสภาเริ่มรุนแรงมากขึ้น จนกระทั่งมีการใช้กำลังเข้าควบคุมฝูงชนบริเวณสะพานผ่านฟ้า เมื่อ 10 เมษายน 2553 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 26 ราย เป็นพลเรือน 21 ราย เป็นทหาร 5 ราย มีผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งสิ้น 838 ราย หลังจากนั้นความรุนแรงยังคงมีต่อเนื่อง จนกระทั่งทหารเข้าควบคุมพื้นที่ชุมนุมบริเวณราชประสงค์ ในห้วง 14-19 พฤษภาคม 2553 มีผู้เสียชีวิตรวม 60 ราย เป็นทหาร 2 ราย มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 467 ราย เกิดการเผาทำลายทรัพย์สินและสถานที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ 36 จุด ศาลากลางจังหวัดในจังหวัดอุบลราชธานี มุกดาหาร ขอนแก่น อุรธานี และสถานที่ราชการอื่นๆ อีกจำนวนหนึ่ง ถูกเผาทำลาย

ถึงแม้ว่ารัฐสามารถใช้กำลังเข้าควบคุมการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2553 และทำให้ความขัดแย้งได้ลดระดับลง แต่จากความสูญเสียที่เกิดขึ้น ทำให้กลุ่ม นปช. ปรับเปลี่ยนการต่อสู้ หันมาใช้การจัดตั้งกลุ่มมวลชนเสื้อแดงตามหมู่บ้าน ซึ่งต่อมากลายเป็นฐานเสียงสำคัญให้พรรคเพื่อไทยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2554 ปัจจุบันยังคงมีการจัดตั้งหมู่บ้านคนเสื้อแดงขยายไปทั่วประเทศ โดยมีชนชั้นนำที่เป็นนักการเมืองให้การสนับสนุน สำหรับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แม้ยังไม่มีเคลื่อนไหวที่สำคัญใดๆ แต่กลุ่มก็ได้ออกมาแสดงจุดยืนอย่างต่อเนื่องว่าจะออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์หรือหากมีการแก้รัฐธรรมนูญที่มุ่งประเด็นนิรโทษกรรมให้แก่ พ.ต.ท.ทักษิณฯ

นักวิชาการ และสื่อหลายแขนงมีความเชื่อว่าปัจจัยความยากจนและการศึกษาของคนไทยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อแนวความคิดทางการเมือง และให้เหตุผลในเชิงสถิติว่า ปัจจัยความ

ยากจนมีความแตกต่างกันในแต่ละภาค โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัญหาความยากจนมากที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ ในขณะที่ภาคกลาง ภาคใต้และกรุงเทพมหานคร มีความใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของกลุ่ม นปช. และความนิยมของพรรคเพื่อไทย ที่มีประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ เป็นฐานมวลชนที่สำคัญ ส่วนประชาชนในภาคใต้ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร เป็นฐานเสียงสำคัญของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย สำหรับปัจจัยด้านการศึกษานั้น ก็สอดคล้องกับปัจจัยความยากจน ที่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ มีผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่า ภาคกลาง ภาคใต้และกรุงเทพมหานคร ดังนั้น สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ประชาชนชนมีแนวความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันได้

หากรัฐไทยยังคงปล่อยให้กระบวนการสร้างความขัดแย้งยังคงดำเนินต่อไปโดยไม่ได้มีวิธีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อลดความขัดแย้งลงแล้ว สถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะมีการพัฒนาขึ้นมาเป็นความรุนแรงรอบใหม่ และในที่สุดอาจไปถึงขั้นการเกิดสงครามกลางเมือง จึงจำเป็นต้องทำการวิจัยเพื่อศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ครอบคลุมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและการศึกษา ที่ส่งผลต่อแนวความคิดทางการเมือง และแนวทางในการแก้ไขสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลกระทบเหล่านั้น เพื่อไม่ให้ความขัดแย้งยกระดับจนกลับมาเป็นความรุนแรงขึ้นอีก ซึ่งอาจจะเลยไปสู่สงครามกลางเมืองในที่สุดได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะของความขัดแย้งในสังคมไทยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ห้วง พ.ศ.2544 – 2555 ซึ่งเกิดขึ้นในลักษณะควบคู่กับการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย
2. ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เพื่อใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปที่การอธิบายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมา ตั้งแต่สมัย รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2544 – 2555) ซึ่งเป็นช่วงที่

ประชาธิปไตยของไทยเริ่มมีการพัฒนาโดยมีรัฐบาลพลเรือน ทั้งนี้จะไม่ย้อนกลับไปศึกษาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ เนื่องจากมีบริบทของสาเหตุและลักษณะที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ข้อมูลความเจริญทางเศรษฐกิจ และการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ การจัดตั้งมวลชนฝ่ายต่างๆ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาอธิบายตามกรอบความคิดของการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. การสังเกตสถานการณ์หรือประเด็นที่ศึกษาจากสถานที่ปฏิบัติงานในกองบัญชาการกองบัญชาการกองทัพบก ซึ่งผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมปฏิบัติงาน โดยเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในหน่วยกำหนดนโยบาย และด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในระดับหน่วยปฏิบัติ
2. การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ข้อมูลความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการศึกษาของประชาชนในภูมิภาค การการจัดตั้งมวลชนฝ่ายต่างๆ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จากเอกสารของทางราชการ วารสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การวิเคราะห์แบบเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้ทั้งในรูปแบบของเอกสาร สนทนา หรือการสังเกต เพื่อนำมาซึ่งการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบพัฒนาการของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระหว่าง พ.ศ.2544 - 2555 ซึ่งเกิดขึ้นในลักษณะเป็นลำดับขั้นของความขัดแย้ง
2. ทราบสาเหตุ และแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการพัฒนาในระดับความรุนแรงไปถึงขั้นสงครามกลางเมือง

คำจำกัดความ

สงครามกลางเมือง (อังกฤษ : Civil war)

หมายถึง เป็นสงครามภายในกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม สัญชาติหรือสังคมแบบเดียวกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อแย่งชิงอำนาจหรือดินแดน สงครามกลางเมืองอาจนับเป็นการปฏิวัติ (Revolution) ได้ในกรณีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งใหญ่ภายในสังคมนั้น หลังจากสิ้นสุดสงคราม นักประวัติศาสตร์บางกลุ่มยังได้นับรวมเอาการจลาจล (Insurgency) เป็นสงครามกลางเมืองประเภทหนึ่งด้วยถ้ามีการสู้รบระหว่างกองทัพอย่างเต็มรูปแบบ ปัจจุบันความแตกต่างระหว่าง “สงครามกลางเมือง” “การปฏิวัติ” และ “การจลาจล” นั้นไม่ชัดเจนนัก ขึ้นอยู่กับบริบทในการใช้งาน